

nr 67 veebruar 2018

Kullamaa Keskkooli ajaleht

Eesti Vabariik saab 24. veebruaril 100 aastaseks

Vähestel on õnne elada 100 aastaseks. Paljud ei kujuta kindlasti ettegi, milline näeb üldse välja üks sajaaastane inimene. Veab neil, kellel on suguseltsis üks selline elusolend, kes võib öelda, et on sama vana kui Eesti riik. Miks veab? Aga sellepärast, et siis on mingigi ettekujutus, milline näeb välja inimene, kes on järjest 100 aastat elanud ja hinganud, söönud ja maganud, tööd rabanud, tundnud rõõmu, valu ja hädasid. Ja on kõigest hoolimata vastu pidanud.

Milline näeb välja sajaaastane riik? Meil kõigil, selle riigi elanikel, on erinevad kogemused ja mälestused Eestiga. Seega võib öelda, et sajaaastasel Eestil on umbes miljon erinevat nägu.

Tänases Kõmus räägivadki erinevas vanuses inimesed Eestist, eestlastest ja elust.

2. klass

Meie president lõi oma juuksed lühikeseks, nüüd ei tunne teda ära. Tal on tavaliselt sinine seelik. Vanaisa ütles, et president on väga tähtis inimene, ta juhivad vabariiki. Ja aitab inimesi. Eesti on meie isamaa, sest isad on suured. Meie emakeel on eesti keel, see on väike, sest emad on ka väikesed. Eesti keeles on häid raamatuid: "Kaka ja kevad" (A. Kivirähk) ja "Natuke napakad lood" (P. Raud).

Õp. Önnela: Kas 100 aastat on palju või vähe?

Andra: See on nii kaua, sest 1 aasta on nii palju. Kui ma loen sajani, siis on see nii vähe.

Albert: Inimese eluaastateks on väga palju.

Kas te tunnete nii vanu inimesi?

Lola: Mul on vanaema, kes oli 84.

Kes on Eestis kuulus?

Lola: President.

Albert: Taukar. Maalijad on ka kuulsad, minu tädi maalib.

Randel: Tanel Padar. Ja üks mees, kes paneb jala kaela taha.

Hans: Koit Toome.

Andra: Ott Tänak, ta rallib.

On teil mõni lemmiksõna eesti keeles?

Brigita: Raha.

Hans: Nintendo Surtech.

Lola: Silver Sepp kõlab hästi.

Eesti Vabariigi praegune president Kersti Kaljulaid, sündinud 30. detsembril 1969. aastal.

Randel: Rebasepoeg Hukk.

Andra: Issi.

Miks on Eestis hea elada?

Lapsed: Siin sajab lund, meil on ilus eesti keel, siin ei ole sõda.

Kes on meie president?

Lapsed: Kersti Kaljulaid. Ta käis folgil. Päts on ka Eesti president olnud ja Hendrik Ilves.

Pildil on õpetajad Reet, Inge R, Ervin, Silva ja Önnela, Kullamaa osavalla vanem Katrin Viks, Lääne-Nigula valla vallavanem Mikk Lõhmus ja volikogu esimees Neeme Suur arutamas, kuidas uues vallas asjad käima hakkavad. **Oleme nüüd ju Lääne-Nigula valla kool.**

100 aastat ajalugu ühes majas koos

Kunstiõpetaja ja sotsiaalpedagoog **Kaidi Uueda** kodu on kui ajajoon—seal toimetavad koos Eesti minevik, olevik ja tulevik. Ühes varasemas “Kõmu” intervjuus rääkis Kaidi oma elust ja tegemistest. Täna sees lehes loeme Kaidi tehtud intervjuud oma abikaasa vanaonu **Artur-Martin Uuedaga** (94) ning tütar **Ada-Lyga** (5).

Eesti Vabariik oli vaid mõned aastad tegutsenud, kui sina sündisid. Mäletad sa lapsepõlvest, milline oli noor Eesti riik?

Vanad mehed kirusid midagi vahest küll. Algus oli ikka vilets. Aga mis seal tühja kiruda oli. Vabariik alles loodi, Pätsil polnud ju ka midagi teha. Mõisapõllud jagati ära tööliste vahel ja mõõdeti välja... Mõnel mehel polnud siis mitte midagi, ainult paljas labidas. Millega sa harisid seda maad, palja labidaga ei tee mitte midagi ju. Hobused jäid mõisa juurde. Ega Päts ei saanud ka midagi parata, nime pärast juht oli rohkem. Ma sellest poliitikast ei tea niimoodi. Nii palju noored olime, ei osanud nagu huvi tunda. Me jagelesime siin poistega omavahel, tegime koerusi. Ja ega lehte ju ka ei käinud.

Päts sõitis meie majast ka siit ükskord mööda. Läks Saaremaale. Siis olid need viletsad autod veel, puukodara-tega. Kole viletsad teed olid siis ikka ka, munakivi puha... Rahvast oli palju vaatama tulnud. Pätsul oli torukübar peas. Seda mul meeles ei ole, kas seal oli mõni saatja ka tal. Aga Pätsu nägu jäi mulle meelde.

Kuidas kooliaeg möödus?

Kaheksa aastaselt läksin kooli ja 14 sain lahti. 6 klassi oli käia siis. Esimese klassi ma käisin Lauknal. Ja siis teised klassid käisin Maidla mõisa juures. 1. septembril hakkas kool pihta ja 1. maiks saime lahti. Kooli jaoks tehti villasest riidest pintsak ja püksid. Isa laskis mul toredad saapad ka kord teha, märjaga oli hea käia. Aga siis oli ju pastlaaeg ja ma olnud neid säärikuid häbenenud. Ei olnud pingist välja tulnud. Aga kui sain pastlad jalga, siis olin ikka teiste hulka läinud jälle. Vaat, kus loll. Ega igaühel polnud selliseid uhkeid säärikuid saadagi ju. Imelik küll, et ma neid häbenesin siis. Lõunal tehti teevett, 1 sent oli tass. Plekist kruusid olid.

Kellel oli midagi süüa, see sõi. Meil oli ikka võileib ligi, kodust võtsime kaasa midagi. Sai ikka liha praetud. Need sai siis leiva vahele pandud. Võid ka ja vahel ka kanamuna. Aga mõni näris täitsa kuiva leivatükki. Polnud midagi muud kaasa võtta.

Poisid ikka mõnikord kiskusid ka koolis, siis ma mäletan ühel korral pandi need õunapuu aukusid kaevama. Olid peale tunde seal, vanemad kutsuti ka sinna. Kes aga muidu niisama mürtsu tegi, need aeti tunnist välja. Mõned olid sellised väänikud poisid. Ükskord oligi jah, laulmistunni ajal... Ma ei mäleta, et mis seal juhtus. Mis pahandust see üks tegi seal. Õpetaja kutsus pingist välja ta. Aga siis ta välja ei tulnud igatahes. Siis õpetaja läks ise teda käristama. Poiss hoidis pingist kõvasti kinni, õpetaja ei saanudki teda kätte. Poiss

Ada-Ly koos õde Madlyni ja vanavanaonu Artur-Martiniga.

oli niipalju tugev. Aga muidu vastuhakamist nagu ei olnud. Jõulupidu mäletan, siis sai igaüks 100 või 200 g krõbedaid kompekke kotiga. See oli suur asi. Vabariigi aastapäeval peeti kõnesid ja kiideti seal Eesti Vabariiki. Võidupüha ajal oli ka koo-

li platsi peal tuli ja kodutütreid oli näha ja skaute, need laulsid, ma mäletan.

14 aastaselt olin ma juba töömees, kündsin kahe hobusega, üks hobune kõndis vao vahel, teine vao peal. Raske oli küll. Ega jah, kiita ei saa seda aega, raske oli inimestel.

Mida sa mäletad sellest ajast, kui president Päts venelaste poolt kinni võeti?

40ndatel venelane tuli siia sisse, tegi oma baasid ja oma valitsuse siia. Pätsi võim võeti siis ära jah. Ega Päts lasi end kinni pidada, ei tahtnud oma mehi tappa lihtsalt, polnud mõtet vastu hakata. Ega sellel ajal muidugi venelast keegi ei kütnud. Ikka oli kahju, et Eesti enam vaba polnud, kiruti hirmsasti. Aga no mis sa teed.

Mida sa arvad praegusest Eesti riigist?

Pole õiget juhti, seda ma mõtlen küll. Kisuvad seal koguaeg. Üks küdab, teine laidab. Hullemad kui külamehed. Igaüks tahab hirmsasti juhtida, aga tööinimene ei saa midagi. Siin need töökohtad on nii odavad. Pätsu ajal oli parem, siis polnud raadiot, siis vähemalt ei kuulnud nende kiskumisi seal. Praegu pole kindla sõnaga meest, kes ütleb, et kuidas teha. Aga üldiselt hakkas kõik taasiseseisvumise ajal ikka paremaks minema. Ka vanad saavad hakkama, kui ikka penssi on. Hoopis raske on noortel, nendel läheb raha vaja. Vanadel pole enam midagi vaja, kõik on olemas. Vanadel on vähe vaja, nagu vanastigi näiteks: peaasi et oli soola, petrooli ja heeringatünn nurgas. Suvel tehti nõgesesuppi, oli hea värsk. Soolaliha sai harva. Ei, praegu on ikka elu parem kõigil.

Meie riik saab 100 aastaseks, Ada-ly. Kas see on suur sünnipäev?

Kui sellest koguaeg nii palju räägitakse, siis on vist ikka tähtis jah.

Kas seda sünnipäeva peab ainult Eesti president tähistama või on see nagu meie

kõigi sünnipäev?

Ikka meie kõigi sünnipäev. See pole ju ka aus, et kui Eestil on sünnipäev, siis ainult üks inimene saab seda tähistada. Mina elan ju ka Eestis.

Kuidas me peaks oma vabariigi sünnipäeva tähistama?

Näiteks võiks kogu pere koos olla. Siis saab pannkooke süüa ja teed teha või midagi muud maitsvat ka.

Mida te lasteaias olete Eestimaast rääkinud?

Me räägime koguaeg sellest, et Eesti Vabariik saab 100 aastaseks. Me oleme sellest ka rääkinud, et mis värvi Eesti lipp on ja mis loomad siin elavad ja mis ei ela siin. Näiteks karud elavad Eestis ja sokud ja metskitsed ja noh koprad on ka, hundid ja rebased. Mõned jänkud hüppavad ka ringi. Me oleme rääkinud, et Eesti rahvuspuu on tammepuu ja et Eesti rahvuslind on suitsupääsuke ja et Eesti rahvuslill on rukkilill. Ja aastaegadest oleme ka rääkinud. Et mõnikord Eestis on talvel lumi maas ja mõnikord ei ole. Suvel võib ka nii olla, et mõnikord vihma sajab ja ei saa välja minna. Vaatasime globuselt ka, kus Eestis on.

Kas Eestis tohivad elada ainult eestlased või võivad teised inimesed ka siin elada?

Võivad küll. Mõned eestlased kolivad ka ju teise riiki. Ja meile on siia kolinud mõned musta nahatooniga inimesed. Kollasenahalised on ka ja mõned Inglismaa inimesed. Indiaanlased on ka, aga neid ma ei ole muudu näinud praegu.

Kas meil on siin Eestis hea elada?

Mulle küll meeldib. Ma ei tahaks ära kolida, sest ma olen siin juba ära harjunud. Ma saan talvel kelgutada ja lumememme teha. Ja sügisel tuleb tagaõue suur porilomp, mis jäätub talvel ära. Suvel saab ujuda, mis sest, et vesi on meres must. Ja mu kaisukad on kõik siin. Ja mul on Eestis üks väga hea sõber ka. Kui ma läheks Eestist ära, siis ma ei näeks ju teda enam.

Kas mõnes riigis ei ole nii hea elu kui meil?

Näiteks seal, kus jääkarud elavad, ei ole nii palju süüa ja juua. Me nägime ühte filmi ükskord. Need inimesed peavad seal vaalasad sööma.

Kas sa president Kersti Kaljulaidile julgeksid kirjutada?

Julgeksin küll. Ma küsiks, et kas mina ja Madlyn ja emme-issi võiksime talle külla minna. Ma tahaks näha, kus ta elab ja mis asjad tal seal on.

Kas ta teile lasteaeda saaks külla tulla?

Ma ei usu, et ta saab. Tal pole kindlasti aega. Ma olen näinud telekast, et ta on seal, kus on hästi palju rahvast ja nad jutustavad hästi palju. Presidendi töö vist ongi selline, et tuleb sellisele lavale või sedamoodi asjale minna ja siis rääkida ja siis teised tulevad kuulama teda.

Kas see on vahva, et meil on naine presidendiks?

Vahet pole, kas mees või naine. Ainult et presidendil ei saa lapsi olla, sest president peab koguaeg tööl olema ja seal jutustama. Aga kui lapsed haiged on, kes siis nende järele valvab. Ja president peab hästi tark olema. Peab hästi palju raamatuid lugema, muidu presidendiks ei saa.

9. kl

Kas Eesti noored peaks veidi aega ka välismaal õppima?

Kindlasti! Nii saab keelepraktikat ja tutvuda erinevate kultuuridega. Välismaal õppimine tooks mugavustsoonist välja. Tuleb kasuks, kui õppida mõnes karmimas koolis, näiteks Inglismaal.

Kindlasti ei läheks Venemaale, Iraani ja Iraaki.

Kui saaks, läheks Ameerikasse. Seal on parem palk ja

kaunis loodus (kirjanduse põhjal). Enne pere loomist tuleks Eestisse tagasi, sest lapsed paneks ikka siia kooli.

Noored eestlased ei tule tagasi, sest neile hakkab meeldima välismaal. Tüdrukud abielluvad seal, loovad pere. Siis ei taha enam seda mugavat elu katkestama hakata. Kui palk on hea, siis pole erilist põhjust tagasi tulla.

Millised me, eestlased, oleme?

Me oleme aeglased, aga IT valdkonnas oleme väga kiired. Siin meile vastast pole, ikkagi e-riik. Me oleme tuimad, ükskõiksed ja ebasõbralikud, aga siiski mitmekülgsed. Eesti teadlased ja leiutajad teevad maailmas suuri tegusid.

Lapsed on meil küll PISA testis esirinnas, aga koolirõõmu pole, lapsed on masendunud ja depressioonis.

Me oleme vihased, võõraid ei salli, tõrjume eemale kõiki, kes on meist erinevad. Omavahel võime olla väga ühtehoidvad—meil on maailma suurim tantsupidu ja veel suurem laulupidu. Paljud teised kultuurid kadestavad meid sellepärast. Me oleme töökad, aga mitte nii sportlikud kui näiteks ameeriklased.

Meil on imelik toit, kus peab veri sees olema, aga meile see maitseb. Me pole kunagi rahul oma valitsusega. Aga me oleme ikkagi tegijad maailmas.

11. kl

“Üks päev paremat elu on rohkem väärt kui aasta halvast elust rääkida.” A. H. Tammsaare

Naljanurk

Enne jõule võis terve nädala jooksul väikeste koridori kohvikus osta magusaid ja soolaseid suupisteid: piparkooke, kihuvõileibu, muhvineid, viineripirukaid, erinevaid kooke ja jooke.

8.kl Kaspar tegi virna vahvleid, võttis need hommikul kandikuga inka tundi kaasa. Imetlesin neid terve tunni ja kui vahetund algas, ostsin ühe piraka vahvli, et pärast kohvi kõrvale hea võtta. Kaspar haaras oma kandiku ja tormas vahvleid müüma. Mina hakkasin e-kooli täitma ja peagi algas uus tund. Korruga läks üks lahti ja Kaspari pea ilmus ukse vahele: "Kas ma saaksin oma ..." "... vahvli tagasi," arvasin mina automaatselt, et ju seda see Kaspar nüüd tagasi nõudma tuli. Tegelikult ütles ta: "Kas ma saaksin oma vahvlid tunni ajaks jälle siia jätta?"

Kaspariga saab üldse nalja. Ükskord tuli ta toimkonnast otse saksa keele tundi, läks oma laua juurde, aga ei istunud maha, vaid tõmbas kotiluku lahti ja ütles: "Ma tõin teile õuna ka." Andis igaihele õuna, mulle ka. See oli kui jõuluvana oleks külas käinud.

Hiljuti oli selline asi, et istusin klassis hommikul enne tundide algust, õpilased järjest tulid busside pealt. Saabus Kaspar. Selle asemel, et hüüda "Tere hommikust!" ütles tema: "Mis mõttes? Tahavad Eesti hümmi ära muuta. Eesti hümn on kogu aeg olnud selline ja nii jääb ka." Vot selline tõsine mees on meie Kaspar. Jälgib uudiseid ja ütleb oma arvamuse julgelt välja.

"Parim vahend armumise vastu—matemaatika, ainult matemaatika." A.H.Tammsaare

Kirjanik Anton Hansen Tammsaare 140. sünniaastapäeva puhul on "Kõmus" mõned tema teravmeelsed mõteterad.

Meil on kirjandushuvilisi õpilasi alati olnud ja loevad nad nii kohustuslikku kui "vabatahtlikku" kirjandust. Tammsaaret loevad nad paberikandjal, aga kõike uuemat saab kiiremini ja mugavamalt kätte Wattpad'ist (al 2006, omanik WP Technology Inc), interneti keskkonnast, mis ühendab lugejaid ja kirjutajaid. Seal avaldas oma esimese raamatu "Lockets" ka meie vilistlane **Anni Pea**. Jaanuaris käis ta kohtumas oma lugejatega Kullamaal.

Anni kirjutab raamatuid inglise keeles. Samuti luuletusi ja laulusõnu. "Heart of stone" Shauna Cardwell'i esituses:

No mis teha, kui pink on väike, aga laps on suur.

10. kl

Meid tuntakse maailmas

